

Saksbehandler: Tone Amundsen

Strategisk videreutvikling av spesialisthelsetjenester til den samiske befolkningen

Innledning

Nasjonale helsemyndigheter har det overordnede ansvaret for likeverdige helsetjenester til den samiske befolkningen og skal sørge for at det samiske perspektivet i helsepolitiske satsinger, nasjonale planer og strategier ivaretas. Helse- og omsorgsdepartementet har gitt Helse Nord RHF et særlig ansvar for å sørge for likeverdige spesialisthelsetjenester til den samiske befolkningen. Helse Nord RHF skal ivareta strategisk videreutvikling av spesialisthelsetjenester til den samiske befolkningen innenfor de rammer og prinsipper som framgår av Nasjonal helse- og sykehusplan. Helse Nord RHF ivaretar nødvendig samhandling og koordinering med øvrige helseregioner, slik at den samiske befolkningens behov for spesialisthelsetjenester blir godt ivarettatt, og at kompetanse om samisk helse, kultur og språk blir gjort tilgjengelig også i andre deler av landet.

I denne sammenhengen vises det også til Nasjonal Helse og sykehusplan og det nyskapende konseptet Samisk helsepark som vil være med på å sikre at Norge ivaretar sine forpliktelser overfor den samiske befolkning i spesialisthelsetjenesten.

Med bakgrunn i Nasjonal helse og sykehusplan gis det i oppdragsdokumenter 2017 følgende oppdrag til Helse Nord RHF:

- *Nord RHF skal ivareta strategisk videreutvikling av spesialisthelsetjenester til den samiske befolkningen innenfor de rammer og prinsipper som framgår av Nasjonal helse- og sykehusplan. Som ledd i dette skal det etableres et prosjekt som skal utrede muligheten for døgkontinuerlig samisk språkkompetanse i AMK-sentraler, for eksempel ved hjelp av teknologi, og mulighetene for samarbeid mellom landets AMK-sentraler for å sørge for slik språkkompetanse.*

Formålet med oppdraget:

- Utarbeide en strategisk og overordnet plan med tiltak som fremmer likeverdige spesialisthelsetjenester til den samiske befolkningen nasjonalt, innenfor de rammer og prinsipper som framgår av Nasjonal helse- og sykehusplan. Likeverdige helsetjenester forutsetter helsetjenester tilrettelagt samiske pasienters språklige og kulturelle bakgrunn.

Samiske pasienters rettigheter

Samiske pasienters har rett til likeverdige helse- og omsorgstjenester på lik linje med øvrig befolkning Dette følger av rettigheter det samiske folk som urfolk har i henhold til nasjonale lover og internasjonale konvensjoner som Norge har gitt sin tilslutning til. Det vises bant annet til:

- Av ILO-konvensjonen nr. 169 art. 25 følger at utforming og gjennomføring av helsetjenester for urfolk skal skje under urfolks eget ansvar og kontroll, slik at urfolk kan nyte godt av så høy fysisk og mental helsemessig standard som mulig.
- I Pasientrettighetsloven § 3-5 fremgår det at pasienter har krav på informasjon som er tilpasset mottakerens individuelle forutsetninger som alder, modenhet, erfaring og kultur- og språkbakgrunn. Denne bestemmelsen gir samiske pasienter rett på informasjon, som er tilpasset samisk språk- og kultur. I forarbeidet til loven er samiske pasienter særlig nevnt som målgruppe for denne bestemmelsen.
- Sameloven § 3.5 som gir samiske pasienter utvidet rett *til bruk av samisk i helse- og sosialsektoren*. Samelovens ordlyd §3.5 lyder: *Den som ønsker å bruke samisk for å ivareta egen interesser overfor lokale og regionale offentlige helse- og sosialinstitusjoner i forvaltningsområdet har rett til å bli betjent på samisk.*"
- Helseforetaksloven §35.3.ledd fremgår det at Regionalt helseforetak skal sørge for at den enkelte pasients utvidede rett til bruk av samisk språk i spesialisthelsetjenesten blir ivarettatt, jf. sameloven § 3-1 nr. 4 og § 3-5

Organisering og gjennomføring av arbeidet

Nasjonale myndigheters overordnede ansvar for å utvikle og administrere egne helsetjenester legges til grunn for organisering og gjennomføring av arbeidet.

Helse Nord RHF som er gitt et særlig ansvar for utvikling av spesialist helsetjenester til samiske pasienter og Sametinget som samenes representative organ er enig om følgende prinsipper for arbeidet.

- Arbeidet med utarbeidelse av strategiplan for spesialisthelsetjenester til samiske pasienter prosjektorganiseres.
- Det skal være reel samisk medvirkning på alle nivåer i prosjektet. Reel samisk medvirkning innebærer samisk medbestemmelse og medvirkning i prosjektets organisering, utforming og gjennomføring, samt når beslutninger tas i prosjektet.
- Prosjektets styringsgruppe skal bestå av:
 - Spesialisthelsetjenesten / RHFene,
 - Sametinget
 - Brukerrepresentasjon
 - Ansattes representant
 - Samisk fag- og forskningsmiljø.
 - Kommunene
- Samisk fag- og forskningskompetanse og samiske brukerrepresentanter skal delta i miljø arbeidsgrupper som opprettes i prosjektet.
- De tre samiske språkområder (nordsamisk, lulesamisk og sørsamisk) skal være representert i arbeidet.
- Ivaretagelse av strategisk videreutvikling av spesialisthelsetjenester til det samiske folk vil sees i sammenheng med utvikling av Sámi Dea r vva š vuođa siida / Samisk h e l

